

Remissvar över förslag om personlig assistans för samtliga hjälpmoment som avser andning och måltider i form av sondmatning

Autism- och Aspergerförbundet överlämnar härmed sitt yttrande över rubricerade remiss. Förbundet arbetar för att förbättra villkoren för barn, unga och vuxna med autism, Aspergers syndrom och andra autismspektrumtillstånd. Förbundet har cirka 18 000 medlemmar över hela landet. Bland dessa finns personer med egen funktionsnedsättning, närstående och personer som är professionellt verksamma inom området.

Rätten till personlig assistans

LSS är en, för individer med funktionsnedsättning och deras närstående, mycket viktig lag som sedan dess tillkomst haft stor betydelse för att personer med funktionsnedsättning kunnat leva ett liv som andra och tillförsäkrats goda levnadsvillkor. LSS har konstruerats som en rättighetslag vilken ska tillförsäkra de individer som omfattas relevanta insatser. Eftersom lagen syftar till att säkerställa de individuella behoven så måste utgångspunkten vara att lagen ska tillämpas utifrån den enskildes behov.

Under senare år har den faktiska rättstillämpningen av LSS, inklusive insatsen personlig assistans, inneburit att lagens grundläggande intentioner urholkats, med tydligt negativa konsekvenser för de personer som omfattas av lagen. En individ med funktionshinder har rättigheter som alla andra, och lagen ska underlätta för funktionshindrade att hävda dessa rättigheter gentemot det allmänna.¹

3. Samtliga hjälpmoment ska vara assistansgrundande när det gäller andning och sondmatning

Autism- och aspergerförbundet tillstyrker förslaget om att hjälpbehovet vid andning och måltider i form av sondmatning ska beaktas oavsett dess karaktär samt att de hjälpåtgärder som ryms inom det normala föräldraansvaret ska kunna ge rätt till assistanssättning och personlig assistans vid hjälp med andning och måltider i form av sondmatning. Samtliga hjälpbehov ska således räknas med i bedömningen av tidsåtgången för insatsen.

Helt i strid med LSS intentioner och FN:s funktionsrättskonvention har barn med stora behov alltmer hänvisats till sjukvården då föräldrarnas insatser inte räckt till. Genom de föreslagna förändringarna ges framförallt barn möjlighet att leva med sina familjer stödda av personlig assistans. Detta möjliggör för barn med komplexa behov att bo tillsammans med sina föräldrar istället för en eventuell sjukhusvistelse. Vad avser huruvida hjälpbehov som ryms inom det normala föräldraansvaret ska kunna ge rätt till personlig assistans och sondmatning så tillstyrker förbundet förslaget att föräldraansvaret inte ska beaktas vid bedömningen av rätten till personlig assistans för hjälp med andning eller sondmatning. Förbundet vill dock påpeka att den föreslagna lagändringen gynnar vissa

¹ Prop. 1992/93:159 s. 49 och 43.

grupper av barn. Andra grupper riskerar att inte få samma möjlighet till assistans. T.ex. personer med svår epilepsi omfattas inte av lagändringen. Även vid epilepsi finns en mycket stor risk kopplat till hälsa och ytterst den enskildes liv.

Slutsats: *Autism- och aspergerförbundet ser positivt på ett förtydligande att andning och sonmatning ska betraktas som grundläggande behov och att samtliga moment ska omfattas. Vidare ser förbundet positivt på den utvecklade lagtext som tydliggör att barns hjälpbehov avseende andning och sonmatning inte ska ligga inom ramen för det som kallas normalt föräldraansvar.*

2.4 Föräldraansvaret

Autism- och aspergerförbundet anser att principen om föräldraansvar i sig är riktig då det finns stöd för detta i författning. Förbundet vill dock poängtera att det är av yttersta vikt att en helt individuell bedömning görs i varje enskilt fall om föräldraansvar.

Slutsats: *Autism- och aspergerförbundet anser att föräldraansvaret ska bedömas i varje enskilt fall.*

6.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Autism- och aspergerförbundet motsätter sig författningsförslagets skrivning avseende LSS 9a §, första styckets andra mening, i vilken föreslås att man genom lagtext kodifierar att grundläggande behov kan ge rätt till personlig assistans till den del hjälpbehovet är av mycket privat och integritetskänslig karaktär. Förbundet anser inte att ett sådant tillägg kodifierar gällande rätt då det strider mot lagens intentioner och innebär en cementering av myndigheternas mycket strikta tolkning av de grundläggande behoven.

Den föreslagna lagändringen bygger sannolikt på vissa misstolkningar som Regeringsrätten och Försäkringskassan gjort.

Redan år 2007 utformade Försäkringskassan ett internmeddelande² som uttryckte en mycket strikt tolkning av rätten till personlig assistans. Internmeddelandet syftade till att beskriva hur bedömningen av rätten till assistansersättning gick till samt att förklara vilka delmoment som är erforderliga för att ett hjälpbehov ska klassificeras som grundläggande behov. Utifrån förarbetenas formulering att det ska röra sig om krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär, menade Försäkringskassan att ett behov måste vara av viss kvalificerad karaktär för att anses utgöra ett grundläggande behov. Försäkringskassan, en förvaltningsmyndighet utan mandat att frångå gällande lag, föregrep därmed rättsutvecklingen då man gjorde denna tolkning redan två år innan Regeringsrättens avkunnande av RÅ 2009 ref. 57.

Författningsförslaget hänvisar bl.a. till rättspraxis och RÅ 2009 ref. 57 där Regeringsrätten preciserar vilken karaktär och omfattning ett hjälpbehov bör ha för att definieras som grundläggande i lagens mening. Regeringsrätten framhöll att när det gäller tillämpningsområdet för insatsen personlig assistans ska det vara fråga om hjälp eller stöd som är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär, samt att insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller komplicerad natur. Efter att RÅ 2009 ref. 57 avkunnats gjorde Försäkringskassan sammanfattningsvis följande: Man uppgav att man hade för avsikt att följa domen i sin vidare handläggning och fick därmed stöd i sin uppfattning

² IM 2007:161.

att hjälpbehoven måste vara av en viss karaktär för att utgöra grundläggande behov av personlig assistans samt drog generella, övergripande slutsatser av domen. Vidare tillämpade Försäkringskassan dessa slutsatser okritiskt utan att göra någon egentlig prövning av prejudikatets egentliga räckvidd och tillämpbarhet i det enskilda fallet. Det bör noteras att Försäkringskassan inte behövt bokstavstolka den aktuella domen, än mindre följa sin egen mycket restriktiva tolkning av densamma. De val som gjorts inom ramen för myndighetens tolkningsutrymme talar därmed för att man tagit intryck av ekonomiska aspekter snarare än av lagens ursprungliga mening.

2009 ref. 57 är ett referatfall vilket innebär att det är vägledande för rättstillämpningen. De högsta instanserna i Sverige har som syfte att meddela prejudikat för att åstadkomma en enhetlig och konsekvent rättstillämpning men ett prejudikat måste tolkas och tillämpas med beaktandet av omständigheterna i det enskilda fallet. RÅ 2009 ref. 57 innebar att den praxis som hade rått sedan LSS tillkomst 1994 förändrades i grunden. I det fall som det föreslagna tillägget skulle kodifieras genom lagtext och lagen därmed skulle förändras så kringgår man den individuella bedömning som ska göras i varje enskilt fall av ett prejudikats betydelse. Författningsförslagets påstående att HFD och Försäkringskassans tillämpning av lagen utgör gällande rätt är därmed inte helt sant. En dylik skrivning strider dessutom mot assistansreformens intentioner och funktionshinderpolitikens grundläggande principer och värden. Mer specifikt saknar tillämpningen stöd i prop. 1995/96:146 som är de förarbeten vilka ligger till grund för införandet av begreppet grundläggande behov.

Grundläggande behov infördes som ett rekvisit först år 1996 genom en lagändring i syfte att tydliggöra tillämpningsområdet för personlig assistans. Där framgår bland annat följande: "Som nämnts syftar det förslag som läggs fram främst till att åstadkomma förtydliganden i den aktuella lagstiftningen (LSS och LASS), utan att de grundläggande principerna för personlig assistans förändras. Personlig assistans kommer även fortsättningsvis att vara en lagstadgad rättighet för svårt funktionshindrade personer med behov av insatsen. Svårt funktionshindrade skall även i framtiden kunna få sina behov tillgodosedda genom assistansersättning. Ett av assistansreformens allra viktigaste syften var att stärka funktionshindrade personers möjlighet till självbestämmande, oberoende och valfrihet. Inte heller på denna punkt innebär förslagen i propositionen någon förändring". Denna skrivning var således ett förtydligande varvid man införde begreppet grundläggande behov, men man hade inte för avsikt att göra någon annan förändring. Principerna för personlig assistans skulle kvarstå.

Vidare anför vi att författningsförslagets skrivning om det fjärde och femte grundläggande behovet, kommunikation samt annan hjälp som kräver ingående kunskap om personen inte kan anses utgöra kodifiering av gällande rätt. Detta då frågan rörande huruvida dessa behov är av integritetskänslig karaktär varken har varit föremål för prövning i högre instans eller berörts av Försäkringskassan. Tillägget är därför ny författning som skulle innebära tydliga försämringar för den enskilde individen. Ett sådant förslag vore därmed förödande för t.ex. personer med autism vars grundläggande behov till stor del kan bestå av kommunikation och ingående kunskap.

Slutsats: *Autism- och aspergerförbundet anser inte att ett krav på integritetskänslighet ska införas för grundläggande behov då detta skulle stå i strid med lagens intentioner med insatsen personlig assistans. Förbundet anser att det går att formulera lagtext så att andning och sondmatning ska ingå i sin helhet utan att man inför krav på integritetskänslighet.*

Datum som ovan,
Autism- och Aspergerförbundet

Ulla Adolfsson

Gm Maria Sivall

Ordförande

